

## Ieder kind heeft het recht om een keer uit een boom te vallen!?

**Toen aan de volwassen participanten in de bijeenkomsten van Operatie Boomhut de vraag werd gesteld hoe en waar zij zelf als kind in de natuur hadden gespeeld, begonnen hun ogen te fonkelen. Je kreeg een enthousiast verhaal te horen over hutten, weilanden achter het huis, klimbomen en braakliggende terreinen. Het antwoord op de vraag of hun kinderen de zelfde uitdagende omgeving hebben als zij vroeger, was meestal negatief. Niet voor niets ging de publieksprijs tijdens de slotmanifestatie van Operatie Boomhut naar het idee van het Speelbos. Ruimte geven aan het spelende kind vinden volwassenen belangrijk.**

Dat realiseren, er geldt voor vrijmaken en ruimte voor reserveren, is een ander verhaal. Kortom, Scouting kijkt uit naar beleidsmatige prioriteit en toetsbare resultaten in de nieuwe natuurnota Natuur, Bos en Landschap in de 21e eeuw.

### **Speelruimte voor Scouting**

Scouting is met haar 100.000 jeugdleden en 1300 lokale groepen een grootgebruiker van de natuur. In de wekelijkse spelactiviteiten ervaren de groepen het terugdringen van de vrije speelruimte en een natuurlijke omgeving waar de jeugd zelf mag ontdekken, uitproberen en toepassen.

Eigen kampterreinen van Scouting, meestal beheerd door vrij-

willigers, bieden veelal nog wel deze mogelijkheid. Instandhouding en uitbreiding verdienen veel meer steun gezien de groeiende vraag, ook van de grote terreinbeheerders in Nederland.

### **Natuurbeleving van kinderen en jongeren**

Scouting richt zich op de ontwikkeling van kinderen en jongeren, en doet dat door te ondernemen, te ontdekken, te beleven. Deze gouden formule is niets anders dan ruimte bieden aan het spelende kind, en jongeren zelf verantwoordelijkheid geven voor activiteiten.

Scouting is met de jeugd actief in de natuur. Niet in eerste instantie gericht op natuurkennis, maar op het spelen en leven in en met de natuur. Jonge kinderen maken er speurtochten. Jongeren maken er eten klaar op een vuurtje, maken hun eigen onderdak van palen en touwen en slapen in een tent of onder een geprovideerd afdakje tijdens een trektocht. Tieners kamperen een week sober zonder stroom: geen toiletgebouw maar je eigen douche maken, geen koelkast maar een koelkast, geen kraan maar al je water halen, 's nachts slapen in de openlucht onder een verbaazingwekkende sterrenhemel en onbekende angstaanjagende geluiden om je heen. De lol ervaren van het klaarmaken en eten van gefrituurde smeerwortelbladeren, een spel doen van ruiken, voelen, luisteren, proeven en kijken in de natuur.

Die natuurervaring, beleving en verwondering van kinderen en jongeren draagt bij aan de bewustwording en het toekennen van waarde aan de natuur.

Primitief leven en dwalen in de natuur en je eigen weg terugvinden zijn echter steeds moeilijker te organiseren.

### **Inperking van de spontane speelruimte**

Door wet- en regelgeving, kampeerverordeningen en het plaatsen van hekken, wordt het leven en spelen in de natuur teruggebracht tot een beheersbaar verblijf op een camping. In een land met planologie op de vierkante meter en regelgeving tot in detail blijft er weinig vrije en spontane ruimte over. Veel te veel wordt door volwassenen ingevuld. De wipkip en het met hondendrollen bevuilde speelveldje is in de gemiddelde woonwijk de ultieme speelomgeving. Rond de ouderlijke woning, met of zonder tuin, is weinig uitdagende speelruimte die past bij de ontwikkeling van kinderen, met name in de leeftijd van vijf tot twaalf jaar. Een ruimte waar kinderen leren hun eigen regels te maken en daarbij samen te werken. Of kan dat alleen nog maar onder toezicht en georganiseerd door volwassenen tijdens de vakantieweken? In een nieuwbouwwijk bieden de braakliggende gronden en bouwplaatsen nog een tijdelijke speelplek. In de stadswijk is dat het geval waar gebouwen worden afgebroken of leeg komen te staan. Grond is echter schaars en de jeugd delft het onderspit tegenover de verkoopwaarde van de grond waar gemeentes en projectontwikkelaars alles volbouwen. Hoeveel mag speelruimte voor kinderen in onze samenleving kosten? En welke ruimte geven beleidsmakers en beheerders van natuur aan het spel en de activiteiten

van de jeugd? Een speelveldje bij het bezoekerscentrum of kan er veel meer?

### **Het speelbos en het speelterrein**

Hoe ziet een speelbos of speelterrein er uit volgens Scouting?

– Gedrag van kinderen wordt geaccepteerd. Struinen door de natuur en een mate van consumeren van de natuur kán. De aanwezige natuurwaarde sluit toegankelijkheid van kinderen niet uit en biedt een aantrekkelijke meerwaarde.

Er is een voorwaardenscheppend beheer.

– De natuur is zoveel mogelijk het speelattribuut. Dit in tegenstelling tot allerlei kant-en-klare speeltoestellen en geplande plekken en voorzieningen. Kinderen kiezen zelf de plek waar hun hut komt.

– Er is een graaf-, vaar- en stookvergunning, bij een aantal bossen ook een kampeervergunning.

– Er zijn zones voor de verschillende leeftijden, waardoor kleuters in de buurt van de leiding blijven en de oudere jeugd juist uit het beeld kunnen komen.

– Het is ook 's avonds en 's nachts toegankelijk voor het houden van speurtochten en het ervaren van nachtelijk leven. De

betrokken beheerder of regionale politie is daar wel van op de hoogte.

– Het beheer, onderhoud en toezicht bieden veiligheid. Kinderen krijgen zelf maximale verantwoordelijkheid. Je moet bijvoorbeeld een zwemdiploma hebben om veilig met een vlot te kunnen varen. Kinderen wordt geleerd hoe ze veilig kunnen graven en het instorten van hutten kunnen voorkomen.

– De (toezichthoudende) volwassene is door het kind oproepbaar.

– Het is openbaar toegankelijk en ligt bij voorkeur op loopafstand van de eigen Scouting groep.

– De jeugd kan zelf actief meewerken in het onderhoud onder leiding van de beheerder.

– Er zijn allerlei doe-, leer- en experimenteer activiteiten gebaseerd op de vraag en interesse van de jeugd. Zelf leren staat voorop. Scouting kan dit ook voor andere gebruikers ter beschikking stellen.

De inspraak van kinderen bij het natuurspeelbos in Almere en de Nederlandse Jeugdprijs Natuur geven aan dat de participatie van jeugd de kwaliteit van het plan verhoogt. Scouting heeft hierin veel ervaring te bieden.

### **Diversiteit in het speelbos**

Ruimte voor jeugdactiviteiten is de kern. Een boswachter die een stuk bos markeert als speelplek en dat anders beheert, heeft met weinig kosten al veel gerealiseerd. De huidige speelbossen zijn een stap verder, maar bieden nogal eens te veel kant en klare speelwerkhuizen. Een speelbos of speelterrein wordt leuker als je het zelf mag inrichten en in stand houden. Beschikbaarheid van palen, touw, tonnen en doek geven meer uitdaging. Een bestaand bos van tien ha of meer helemaal opnieuw inrichten tot een natuurspeelbos, is charmant en kwalitatief zeer hoogwaardig, maar kan niet overal. Spontane struinnatuur heeft ook veel te bieden, zeker voor de oudere jeugd. Lokaal zal men de best mogelijke invulling moeten kiezen.

Om de mensenwensen van kinderen in de 21e eeuw te realiseren moeten we vandaag keuzen maken!

*Joost van Alkemade is vader van drie jonge kinderen, vrijwillig medebeheerder van een Scouting-kampeerterrein te Heeze, hoofd van de sector Ontwikkeling bij Scouting Nederland, en lid van de bestuurscommissie van het Consulentenschap Natuur- en Milieueducatie van het IVN in de provincie Utrecht.*